

Analiza pristupačnosti - Goražde

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremili:

Mirsada Ćulov, Zlatko Malić, Suvad Zahirović, Fikret Zuko i Željko Volaš.

Sadržaj

1.	Uvod	3
1.1.	Projekt Access	3
1.2.	Analiza pristupačnosti	3
1.3.	Uvod u pristupačnost.....	4
1.4.	Kratki pregled zakonskog okvira u BiH	6
2.	Rezultati analize pristupačnosti	8
2.1.	JU SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE BPK GORAŽDE	9
2.2.	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BPK GORAŽDE	10
2.3.	OSNOVNA ŠKOLA „HUSEIN EF. ĐOZO“	11
2.4.	GRADSKA UPRAVA GRADA GORAŽDA	12
2.5.	MUP BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE	13
2.6.	HOTEL BEHAR	14
2.7.	LJEKARNA 9.MAJ GORAŽDE	15
2.8.	TRGOVAČKI CENTAR BINGO	16
2.9.	RESTORAN „DRINSKA BAŠTA“	17
2.10.	VLADA BPK GORAŽDE	18
2.11.	JU DOM ZDRAVLJA „DR. ISAK SAMOKOVLJA“	19
3.	Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti	20

“Objavlјivanje ovog dokumenta financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. Uvod

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini realizira projekt Access – *pristupačnost za osobe s invaliditetom*. Radi se o još jednom značajnom projektu koji *Caritas* Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja životnih uvjeta za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt Access stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno članku 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini, te s 13. prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboj, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko distrikt BiH. Analizom će se obuhvati 10 – 15 javnih objekata i javnih površina na području svake od navedenih zajednica. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: javne uprave (općinske, gradske, kantonalne), objekata ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škole i sl.), kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljskih objekata (hotel, motel, restoran i sl.), javnih površina poput šetnice, parka i prometnice i raskrižja.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u cijeloj Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka, kao i nadležne službe, reagirati sukladno svojim mogućnostima.

1.3. Uvod u pristupačnost

Pristupačnost je jedan od ključnih preuvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanog kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom prepoznate su i postale vodeća skupina za zagovaranje kreiranja standarda čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo prednosti primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego što su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća razvijeni su prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti nužno su trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštivati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Koncept zasnovan na „načelima univerzalnog dizajna“, što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnom prilagodbom ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih skupina korisnika i sukladno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala vidljiv je iz same definicije fenomena invaliditeta u preambuli u točki E. i u članku 1., st. 2. u definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su

osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira područje ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvješća o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda koji je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u području pristupačnosti na način da:

- ✓ (18.) je Odbor zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, naročito usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektroničkih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom;
- ✓ (19.) Odbor preporuča da Država potpisnica:
 - usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcijski plan s dovoljnim proračunom, učinkovitim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i učinkovitim sankcijama za nepoštivanje.
 - promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz,
 - osigura pristupačno informiranje i pristupačne medije, s posebnim osvrtom na elektroničke medije, u skladu s općim komentaron br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.),
 - obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta *Ciljevi održivog razvoja*.

U dokumentu *Ciljevi održivog razvoja* (SDG) koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. godine, u ciljevima koji se odnose na prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s

invaliditetom, naročita se pažnja posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4 o obrazovanju, 6 o pravu na rad i 9 o pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, neke od vodećih država svijeta, poput Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije i drugih, usvojile su zakone kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada.

Na razini Europske unije, početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene su direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom parlamentu usvojene i direktive o pristupačnosti *web*-stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, kao i Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim područjima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutačno je za područje arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao ih je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za područje dizajna u različitim područjima.

1.4. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz područja pristupačnosti u Bosni i Hercegovini podijeljene su između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa, te elektroničkih medija i javnih operatora reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost zakonski je regulirana u Federaciji Bosne i Hercegovine na razinama entiteta i kantona, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te Brčko distrikta BiH, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno

propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe s umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti preuzeli smo ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštivanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2. Rezultati analize pristupačnosti

Analiza pristupačnosti javnih objekata za osobe s invaliditetom rađena je na području Goražde i ovo je jedna od izabranih lokalnih zajednica u BiH u kojoj je analiza urađena. Analizom je obuhvaćeno 11 javnih objekata i to: JU Služba za zapošljavanje BPK Goražde, JU Centar za socijalni rad BPK Goražde, OŠ „Husein ef. Đozo“, Gradska uprava grada Goražde, MUP BPK Goražde, Hotel Behar, Ljekarna 9. Maj, Trgovački centar Bingo, Restoran Drinska Bašta, Vlada BPK Goražde, JU Dom Zdravlja „Dr. Isak Samokovlija“.

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu uz prethodnu suglasnost, fotografiranje objekta, te popunjavanje upitnika kreiranog za ovu namjenu. Opći zaključak je da je pristupačnost javnih institucija i objekata u Goraždu djelimično riješena i to većinom pristupnim kosim ravnima koje zadovoljavaju minimum standarda pristupačnosti.

Analizirani objekti na području Bosansko – podrinskog kantona ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženja sukladno članku 9. UN Konvencije, preporukama i komentarima Komiteta, te odredbama lokalnog zakonodavstva.

Na području Bosansko – podrinskog kantona Goražde, postoji nekoliko objekata koji su razumno pristupačni za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost. Veliki problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepe osobe, prema analizi niti jedan objekt nema taktilne trake, niti signalizaciju. Također ne postoje ni zvučni semafori. Svi ostali objekti su samo manjim dijelom pristupačni, a od nedostataka izdvajaju se nedostatak pristupačnih toaleti, pristup katovima i uslugama koji se tu nalaze sl.

Ono što je pozitivno je da postoji razumijevanje lokalne vlasti za rješavanje naprijed navedene problematike kroz izgradnju novih objekata, koji će u potpunosti zadovoljiti potrebe osoba s invaliditetom i biti izgrađeni u skladu s propisanim standardima.

U narednom periodu potrebno je raditi na podizanju svijesti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom, senzibiliziranosti predstavnika ustanova, pružatelja usluga te pronalaska alternativnog načina rješavanja situacija koje su onemogućene zbog arhitektonskih barijera i nepristupačnosti objekata.

Analizu i izvještaj uradila: Mirsada Čulov

2.1.JU SLUŽBA ZA ZAPOSŁJAVANJE BPK GORAĐDE

SluŹba za zapošljavanje BPK Gorađde nalazi se u centru grada, na adresi Maršala Tita br.13. Osim SluŹbe za zapošljavanje, u objektu se nalaze i prostorije Centra za socijalni rad, Kantonalnog stambenog fonda i Agencije za privatizaciju. Osobe s poteškoćama u kretanju mogu nesmetano prići objektu koji posjeduje svoj parkirališni prostor s dva obilježena mjesta za osobe s invaliditetom. Prilaz objektu nema taktilne staze niti se one nalaze unutar objekta. Ulaz u zgradu je nepristupačan za teško pokretne osobe, kao i za korisnike kolica, jer je rampa koja povezuje dvije razine na ulazu u objekt strma tj. nije urađena prema propisima (ima veliki nagib). Objekt se sastoji od tri kata i potkrovlja. Prostorije SluŹbe za upošljavanje nalaze sa na prvom i drugom katu objekta koji nema dizalo niti podiznu platformu što osobama s invaliditetom, posebno korisnicima kolica i teško pokretnim osobama, onemogućava pristup gornjim etaŹama. U objektu nema toaleta za osobe s invaliditetom. U prizemlju se nalazi novoizgrađena šalter sala u kojoj se nalaze pultovi prilagođeni osobama s invaliditetom. Osoblje je susretljivo i nije prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom te bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Rekonstruirati kosu ravan na ulazu.
- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Osigurati pristupačan toalet za OSI.
- ✓ Riješiti pristup katovima.
- ✓ Obučiti osoblje.

2.2. JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BPK GORAŽDE

JU Centar za socijalni rad je javna ustanova koja je smještena u centru grada. Prostorije Centra nalaze se na trećem katu i u potkrovlju zgrade Službe za zapošljavanje. Prostor kojim trenutno raspolaže ova ustanova, a u kojoj je zaposleno 20 radnika, je potpuno neprilagođen osobama s invaliditetom. Taktilnih staza koje vode do objekta nema, niti ih ima u samom objektu. Na parkiralištu postoji označeno mjesto za vozila osoba s invaliditetom na koja se nepropisno parkiraju vozila osoba koje nemaju nikakav invaliditet. Prilaz objektu nije u cijelosti pristupačan jer postoje prepreke za samostalno kretanje. Kako su prostorije smještene na trećem katu i u potkrovlju objekta, a u objektu nema dizala ni alternativnog načina prilaza, teško pokretne osobe i korisnici kolica ne mogu samostalno pristupiti službama Centra. U slučaju potrebe za obavljanjem razgovora i podnošenja zahtjeva, uposlenici centra obavljaju razgovor ispred zgrade. U objektu nema ni pristupačnog toaleta.

Preporuke:

- ✓ Napraviti kosu ravan na ulazu prema propisima.
- ✓ Riješiti problem pristupa službama na katu.
- ✓ Riješiti problem nepropisnog parkiranja.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne staze do i unutar objekta.
- ✓ Obučiti uposlenike o radu s OSI.

Napomena: odgovorni najavljuju izgradnju novog objekta koji će biti prilagođen osobama s invaliditetom.

2.3.OSNOVNA ŠKOLA „HUSEIN EF. ĐOZO“

Osnovna škola „Husein ef. Đozo“ Goražde nalazi se na lijevoj obali rijeke Drine, u centru grada. Školski prostor je maksimalno iskorišten te je sva nastava organizirana u istom objektu. Škola raspolaže sa 16 učionica, 5 kabineta, dvoranom za tjelesni odgoj i dvorištem. U zgradi se nalaze i zbornica, četiri ureda i knjižnica. Škola se sastoji od prizemlja i tri kata. Ispred objekta postoji javno parkiralište koje ima obilježeno mjesto za automobile osoba s invaliditetom. Školi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolicima, međutim prilaz objektu i njegova unutrašnjost su bez taktilnih traka. Ulaz u objekt je pristupačan, ali osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe ne mogu pristupiti gornjim etažama. Zgrada nema dizalo niti podiznu platformu, te su učionice koje se nalaze na katovima nedostupne teško pokretnim osobama i korisnicima kolica, dok je kretanja i samostalno snalaženje slijepim i slabovidnim osobama znatno otežano. U zgradi postoji toalet koji je prilagođen osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu za pristup katovima.
- ✓ Reorganizirati učionice na način da učionice za razrede koje pohađaju OSI budu smještene u prizemlju.
- ✓ Obučiti osoblje o radu s OSI.

2.4. GRADSKA UPRAVA GRADA GORAŽDA

Zgrada Gradske uprave nalazi se u centru grada, na lijevoj obali rijeke Drine, u ulici Maršala Tita br. 2. U objektu su smještene sve gradske službe, ured gradonačelnika, prostorije općinskog vijeća, pomoćne prostorije, dvorane za sastanke i dr. U sklopu objekta sa zasebnim ulazom nalazi se šalter dvorana, gdje građani mogu dobiti potrebne administrativne usluge. Objekt se sastoji od prizemlja i tri kata, parking prostora, garaža i prostorija za arhiv. Zgrada Gradske uprave je djelomično pristupačna za osobe s invaliditetom. Zgrada posjeduje vlastito parkiralište s obilježenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Do zgrade se nesmetano može doći pješice, ali ne postoje taktilne trake. Unutrašnjost objekta sastoji se od prizemlja i tri kata na kojima su smještene službe i ured gradonačelnika. Objekt nema dizalo, podiznu platformu niti bilo koji drugi način pristupa katovima te je teško pokretnim osobama i korisnicima kolica onemogućen pristup katovima. Korisnici kolica mogu pristupiti prostorijama šalter dvorane gdje je osoblje susretljivo i ima iskustvo u radu s osobama s invaliditetom. U objektu ne postoji toalet prilagođen osobama s invaliditetom. Neki od uposlenika Gradske uprave prošli su određene obuke za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu.
- ✓ Prilagoditi ili napraviti toalet za OSI.

2.5. MUP BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA GORAŽDE

Zgrada MUP-a BPK-a Goražde nalazi se na desnoj obali rijeke Drine. Zgrada je starije gradnje, djelomično je obnovljena i sastoji se od tri kata. U sklopu zgrade nalazi se šalter dvorana (CIPS) koja je prilagođena potrebama osoba s invaliditetom. Objekt posjeduje vlastito parkiralište na kojem ima obilježeno mjesto za parkiranje osoba s invaliditetom. Objektu se može pristupiti pješice bez većih prepreka. Ulazak u objekt je pristupačan, riješen je pomoći kose ravni. Vrata su također pristupačna i omogućavaju ulazak u objekt. Određeni dijelovi objekta poput šalter dvorane i prostorija Ministarstva na prvom katu su prilagođeni osobama s invaliditetom. Međutim postoje i dijelovi tj. prostorije koje su potpuno nepristupačne jer se nalaze na katovima. Objekt nema dizalo, podiznu platformu niti drugi alternativni način pristupa katovima. U objektu ne postoji pristupačan toalet za osobe s invaliditetom. Visina pultova u šalter dvorani prilagođena je korisnicima kolica, a osoblje je susretljivo iako nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom. Ne postoje taktilne trake niti signalizacija za slijepe i slabovidne osobe.

Preporuke:

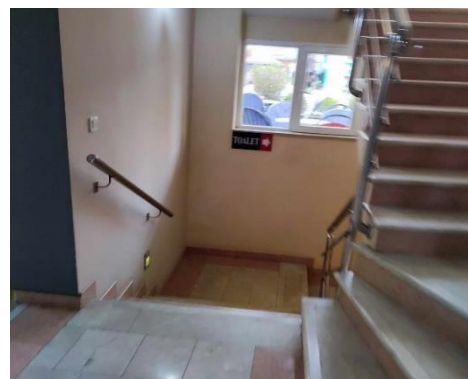
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu unutar objekta.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Ugraditi zvučne i vizualne oznake te taktilne trake.
- ✓ Uraditi toalet prilagođen osobama sa invaliditetom.

2.6. HOTEL BEHAR

Hotel „Behar“ je jedini hotel u Goraždu i nalazi se u strogom centru grada. Hotel se sastoji od prizemlja u kojem se nalazi restoran, podruma u kojem su smješteni toaleti, bazen, kao i pomoćne prostorije, dok se na katovima nalazi konferencijska dvorana i hotelske sobe. Prilaz i ulaz u hotele su direktno s ulice i prilagođeni su osobama s invaliditetom. Do objekta ne vode taktilne trake, niti ih ima unutar samog objekta. Hotel posjeduje vlastito parkiralište, ali ulazak u hotel s parkirališta je nepristupačan i neprilagođen za korisnike kolica. Nema obilježenih parking mjesta za osobe s invaliditetom. Sam ulaz u hotel je pristupačan kao i restoran koji se nalazi u prizemlju. Gornji kat objekta gdje se nalaze konferencijska sala i hotelske sobe u potpunosti je nepristupačan za teško pokretne osobe i korisnike kolica jer ne postoji dizalo, podizna platforma niti drugi način pristupa prostorijama. Također, do toaleta ne mogu pristupiti osobe koje se kreću u kolicima i teško pokretne osobe. U hotelu nema pristupačnih soba za osobe s invaliditetom. Iako je hotel nedavno obnovljen, nije pristupačan za osobe s invaliditetom. Osoblje je susretljivo, ali nije obučeno za rad s OSI.

Preporuke:

- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo ili podiznu platformu.
- ✓ Prilagoditi bar jedan broj soba OSI.
- ✓ Prilagoditi prostorije na katovima gdje se nalaze dvorane i restoran.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.

2.7. LJEKARNA 9.MAJ GORAŽDE

Zgrada Ljekarne 9. Maj nalazi se u centru grada, na adresi Kulina Bana br. 18. Objekt je starije gradnje, a prostorije apoteke su smještene u prizemlju.

Prilaz objektu je prilagođen osobama s invaliditetom tako da korisnici kolica i teško pokretne osobe bez poteškoća mogu doći do objekta. Zgrada ima vlastiti parkirališni prostor s obilježenim mjestom za parkiranje vozila osoba s invaliditetom. Ne postoje taktilne trake niti signalizacija do objekta i unutar istog.

Sam ulaz u objekt je pristupačan, riješen je pomoću kose ravni, a također i ulazna vrata su pristupačna.

Kretanje unutar objekta je moguće. Prodajni pultovi u apoteci visinom nisu prilagođeni osobama koja koriste kolica. U objektu nema toaleta za stranke.

Osoblje je susretljivo i ljubazno, ali nema dovoljno znanja o radu s osobama s invaliditetom jer nisu prošli nikakvu obuku, te bi im dobro došla edukacija.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake.
- ✓ Napraviti pult visine koja je prilagođena korisnicima kolica.
- ✓ Osoblje obučiti za rad s OSI.

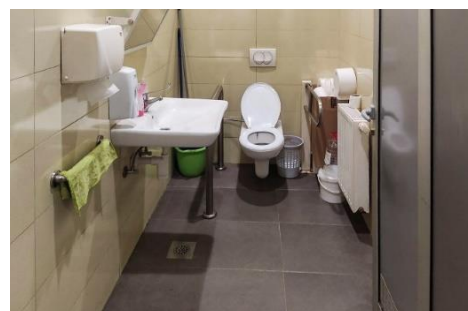
2.8. TRGOVAČKI CENTAR BINGO

Objekt u kojem se nalazi Trgovinski centar Bingo je novoizgrađeni objekt, koji se nalazi na izlazu iz grada. Objekt je prizeman i kao većina drugih tržnih centara u dobroj je mjeri pristupačan osobama s invaliditetom.

Objekt ima vlastito parkiralište s označenim mjestima za vozila osoba s invaliditetom. Ulazna vrata su pristupačna, elektronska i omogućuju nesmetan ulaz teško pokretnim osobama i korisnicima kolica.

Unutar objekta postoje toaleti za potrebe osoba s invaliditetom koji su zaključani, ali postoje jasne upute gdje se nalazi ključ nalazi. Kretanje unutar objekt je moguće bez velikih prepreka. Iako možemo reći da je Trgovački centar Bingo uglavnom prilagođen potrebama osoba s invaliditetom, nedostaju klupice za odmor teško pokretnim osobama (prilikom kupovine i obilaska centra).

Nismo upoznati s informacijom je li osoblje zaposleno u trgovinskom centru prošlo obuku za rad s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i signalizaciju do objekta i unutar istog.
- ✓ Postaviti klupice za odmor unutar tržnog centra.
- ✓ Propisno obilježiti parking mjesta

2.9.RESTORAN „DRINSKA BAŠTA“

Restoran „Drinska bašta“ se nalazi na desnoj obali rijeke Drine, odmah uz obalu rijeke, na adresi Omladinska 41. Objekt se sastoji od središnje restoranske prostorije kao i velike otvorene ljetne bašte. Objekt je prizemni, posjeduje vlastiti parkirališni prostor, tako da osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe mogu nesmetano prići objektu. Do objekta i unutar njega ne postoje taktilne trake niti signalizacija koje bi slijepim i slabovidnim osobama omogućile nesmetan pristup, te im je otežana kretanja i samostalno snalaženje. Ulaz u restoran je također prilagođen osobama s invaliditetom, postoji kosa ravan koja omogućava ulazak u restoran. Širina razmaka između stolova je dovoljna da omoguće nesmetanu kretanju teško pokretnim osobama i korisnicima kolica. Restoran posjeduje toalet koji nije u potpunosti prilagođen potrebama osoba s invaliditetom. Osoblje restorana je veoma ljubazno i senzibilizirano prema osobama s invaliditetom, ali nisu prošli nikakvu obuku o komunikaciji i radu s tom kategorijom. U restoranu nema oznaka za osobe oštećenog vida.

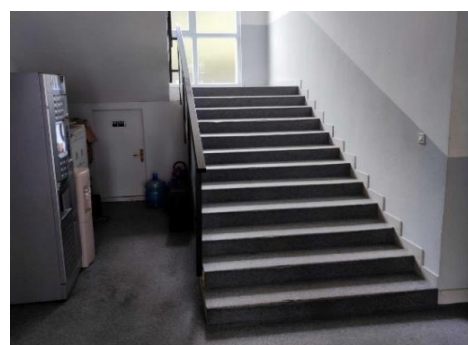

Preporuke:

- ✓ Izraditi barem jedan jelovnik na Brajevom pismu.
- ✓ Obučiti osoblje za rad s OSI.
- ✓ Prilagoditi toalet.
- ✓ Ugraditi taktilne trake, zvučne i vizualne oznake.

2.10. VLADA BPK GORAŽDE

Zgrada Vlade Bosansko-podrinjske županije nalazi se u ulici 1. Slavne Višegradske brigade na broju 2a. Zgrada je u cijelosti renovirana i prilagođena radu Vlade i potrebama županijskih ministarstava. Zgrada se sastoji od četiri kata i potkrovlja. Objekt posjeduje veliki parkirališni prostor i obilježena mjesta za parkiranje vozila osoba s invaliditetom. Do objekta i unutar njega ne postoje taktilne trake niti signalizacija koja bi slijepim i slabovidnim osobama omogućila nesmetan pristup. Sam ulaz u zgradu Vlade BPK osobama s invaliditetom je onemogućen jer pored stepenica zgrada nema kosu ravan niti neki drugi alternativni način, kako bi teško pokretne osobe i korisnici kolica ušli u objekt. Ova zgrada, koja se sastoji od četiri kata, nema dizalo niti podiznu platformu, tako da je nepristupačan za osobe s invaliditetom. U objektu nema pristupačnog toaleta za osobe s invaliditetom. Imajući u vidu sve ove činjenice možemo reći da je objekt Vlade u potpunosti nepristupačan osobama s invaliditetom. Uposlenici koji rade u ministarstvima senzibilizirani su u radu s osobama s invaliditetom.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi kosu ravan na ulazu u objekt.
- ✓ Napraviti pristupačan toalet.
- ✓ Postaviti taktilne trake.
- ✓ Ugraditi dizalo za unutrašnjost objekta.
- ✓ Ugraditi zvučnu i vizualnu signalizaciju u objektu.

2.11. JU DOM ZDRAVLJA „DR. ISAK SAMOKOVLJA“

JU Dom zdravlja Goražde nalazi se na desnoj obali rijeke Drine, u ulici Ferida Dizdarevića bb. Dom zdravlja ima pet obiteljskih ambulanti, koje se nalaze u prizemnim objektima s urađenom kosom ravni. Dom zdravlja je najvećim dijelom prilagođen potrebama osoba s invaliditetom. Prostorije Doma zdravlja se uglavnom nalaze u prizemnim objektima. Zgrada uprave i laboratorij se nalaze na prvom katu objekta, bez dizala, ali u razgovoru s tajnicom doznali smo da u obiteljskoj ambulanti 3 ima prostorija za uzimanje uzoraka za analize teško pokretnim osobama i korisnicima kolica sukladno potrebama. U istoj obiteljskoj ambulanti postoji jedan toalet koji je pristupačan za osobe koje koriste kolica i teže se kreću. Dom zdravlja posjeduje vlastiti parkirališni prostor s obilježenim mjestima za parkiranje osoba s invaliditetom i kosu ravan kako bi osobe s invaliditetom i teško pokretne osobe mogle pristupiti i koristiti usluge Doma zdravlja. Ne postoji signalizacija i taktilne trake za nesmetano kretanje slijepih i slabovidnih osoba, što im otežava kretanje i samostalno snalaženje.

Preporuke:

- ✓ Ugraditi taktilne trake i signalizaciju do objekta i unutar istog.
- ✓ Ugraditi dizala ili podizne platforme u unutrašnjost objekta.
- ✓ Omogućiti još jedan toalet koji ispunjava standarde i potrebe OSI.
- ✓ Povremeno uposliti tumača za znakovni jezik.

3. Dodatak - Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

Rb.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	
3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	

		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	
		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	
SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE			
8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	
9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	

		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).